

IRODALOM.

Compte-Rendu du deuxième congrès international d'éducation morale à La Haye. Publié par *Mlle Attie G. Dyserinck*. La Haye, M. Nijhoff, 1913. LXXIX + 215 p.

Épen egy esztendő leforgása után jelent meg ennek az emlékezetes kongresszusnak záróköve: az összefoglaló jelentés. Ennek hasznát fogják látni nem csupán a résztvevők, akiknek immár alkalom nyílik az egy időben ülésezett többi szakosztályok munkájába betekinteni, hanem a távollevők is, akik így könnyű szerrel megismerhetik a kongresszus tárgyalásait. Az előbbieket azonkívül mintegy újra megelevenedve látják a többnapos vitatkozásokat, amelyeket tárgyilagosan tompít a szenvedélyes hang hiánya. Néhány sikerült kép, melyek közül egy bátran elmaradhatott volna, kellemes személyes visszaemlékezéseket fog felidézni.

Mellözve a kötet tartalmi ismertetését, mely a tartalomjegyzék tanúsága szerint híven követi a kongresszusnak olvasóink előtt már ismert lefolyását, ez alkalommal inkább arra utalunk, ami a beszámolóban új, avagy a jövő előkészítésére vonatkozik, végül pedig néhány kritikai megjegyzést kockáztatunk meg.

A *Compte-Rendu* szerkesztője, Dyserinck k. a. az előszón kívül ezzel a szerény címmel *Quelques Notes* hat lapra terjedő bevezetést írt, mely a kongresszus előkészítésének történetét és üléseken kívüli krónikáját tartalmazza. A 175—182. lapon pedig az utólag érkezett jelentések és felszólalások rövid foglalatával találkozunk.

A tárgyalások utolsó napjának délelőttjén az adminisztratív ügyeket intézték el, beleértve a nemzetközi morálpedagógiai központ alapítását. Hogy a svájci Zollingernek ezzel rokon tervét a függelékben egész terjedelmében közölték, azt tekintettel több ilyenmű régiebb tervre, nem látom kellően megokoltnak. Az erre szükséges öt lapot szívesebben szenteltük volna a Gould mintatanfításának, melyre csak rövid utalás történik (6. lap). A jövő kongresszusra vonatkozó kívánásokat és határozatokat négy nyelven közlik (a német szöveg bizony felette nehézkes és tökéletlen). Ezekben mintegy párhuzamosan nyilatkozik meg az a látszólag ellentétes törekvés, mely a morálpedagógia minél szélesebb kiterjesztése, demokratizálása mellett a jövő kongresszus napirendjére kitüzendő tételeknek olyan számbeli megszorítását szorgalmazza, hogy azoknak komoly megvitatása és gyakorlati meghonosítása lehetővé váljék. S valóban a hágai kongresszus negatív tanulságai közül ez volt a leginkább szembeszökő. Hogy ennek a kongresszusnak egyéb kézzelfogható pozitív tanulságai melyek voltak,

azt ebben a szép nyomású beszámolóban hiába kerestük. Ezért a hiányért némi kárpótlást nyujtanak Dyserinck k. a.-nak felszólalásai a záróülés elején és végén, amelyekből mintegy nőileg átszellemülve megérezzük a kongresszusnak a lelkét. Hogy az a béke műve volt, hogy a jellem nemesítésének lehetőségében hinni kell, hogy a nevelőnek szolgálnia és áldoznia kell s hogy az emberiség szebb és jobb jövőjének érdekében mindannyiunknak össze kell fogunk . . . ezek mindenesetre nemes igék.

Néhány külső hiányt könnyen menthetünk a szerkesztő túltelhelésével. Így, bár a perszónáliáknak elég nagy tér jut (79 lap!), a kötetből nem tudjuk meg, hogy hány tagja volt a kongresszusnak és hányan voltak jelen. Pedig ennek nemzetek, országok szerinti kimutatása nem lett volna tanulság híján. Nem ártott volna a napisajtóról sem megemlékezni és név szerint felsorolni azokat a bel- és külföldi újságokat, amelyek behatóbban foglalkoztak a kongresszussal. A kérdéssel szakszerűen foglalkozóknak még nagyobb hasznára lett volna a kongresszusról a tudományos folyóiratokban megjelent tanulmányoknak repertórium.

Befejezésül azt a reményt fejezzük ki, vajha a III. morálpedagógiai kongresszus két elődjének tapasztalatain, eredményein valóban okulna is. Mert ha ismét előlről kezdi a munkát, ahelyett, hogy folytatva, előbbre vinné; ha újlag szertefolyó széles alapra helyezkednék, ahelyett, hogy keveset, de jól markoljon — félő, hogy az oly biztatóan megindult intézmény saját tehetetlensége miatt önmagában fog összeroskadni. S akkor a régi csak-pedagógusoknak kellene a modern morálpedagógusok örökét átvenni — amely eredetileg is őket illette meg.

Kemény F.

W. Stern: Der Student und die pädagogischen Bestrebungen der Gegenwart. 1913. Leipzig, Teubner 8° 29 l.

Az iskolareform-szövetség boroszlói helyi csoportjának a múlt év decemberében a boroszlói egyetemen tartott gyűlésén *W. Stern*, a differenciális pszichológiának s a tanúvallomások pszichológiájának nagynevű bűvára érdekesen foglalta össze az egyetemi hallgatóknak a mai pedagógiai törekvések megismerésére vonatkozó kötelességeit. Az egyetemi pedagógiai társaságok gondolata Boroszlóból indult ki, majd gyökeret vert a berlini, freiburgi, heidelbergi, müncheni, kieli egyetemeken is.* Stern főképp a filozófiai fakultás hallgatóihoz szól. Alap gondolata az, hogy e hallgatóknak a szaktudományos kiképzéső-

* A budapesti áll. Pädagogium ifjúsági körében a hallgatók kezdeményezésére 1909-ben alakult *Pedagógiai szakosztály*. — *A szerk.*